

Baṅgladeshren Santal Hoṛko_0_nkoak Legcar, Pārsi ar Sãohēt'-02

Hoṛkoak bonodolre belhanti se bejut bonodol hō ñelogoč kana. Asokaete Bangladesh're Bangla legcar reak urali (*influence*), dhoromko reak urali (*influence*) karonte moñj bonodol jemon hećakana onkage begor bujte hoṛko pēta sen hōko pārēkkana. Jemon-

1. Hoṛko jatač napae napae aema arıcaliko begor buj pachnaote (*analysis*) apnar hūrsō leka bodol, bagi gidiač, arko hiriń atet kana. Nebetar ñelogoč kana aema dolren Isai hoṛko menakkao. Onko mudren adomko then do Hoṛ jatač baj bajna, eneć, sereń, hoṛmo reak cekan lekan sapapko coň bań calača. Janam chatiar, bapla nārjor tol dhara, porob porbas, pera pārbhāč ar emankore ganoč lekan arıcali, acarko hō pehlan mētte ñeloča; ar ona bodol Bangla arıcali reak urali (*influence*) ñeloč kana. Mare hora se Beisai hoṛko hō apnar porob porbas, neo-dhorom, bapla biha, janam, gujuč guruč, bhandan emankore napae acarkoko hiriń atet kana. Neo-dhorom, dewa sewa reak bākhērko hō begor cetet te hiriń adoč kana. Hoṛak arıcali rukhiayı ar pańjaere ñeloč kana cet Isai hoṛem men ar Be-Isai hoṛem men jatač legcar dundhau ar pachnao buj lağıt̄ cet kāmige bań hoyoč kana. Endeteron Santali legcarre napae sudhräu ar lahanti do komge hoyoč kana, bickom oktere bejut ar gatagam ther hapetet ge ñeloč kana.
2. Nisä beoj bebohar, tayom bań nel daram, becol beohar, hipiskä, hoṛko talare ekoč reak obhab ar ar karonko adom Hoṛko atore oktre ađi aṭ ñeloč kana. Asokaete nisä reak beoj bebohar karonte ghaṛońjre rin dhar, reńgeć, ruą haso, okte ăuriyege gujuč guru, rāndi, ṭuār amar ar cetatko coň boloč kana. Noa nisä beoj bebohar ar bebosa

karonte gharońje jumi luńią ar sandgar Dekoko boloń kana. Oktere gharońjren era, hopon era, kiminko sāo becol sompokko teareťte onkoko nos̄oet̄ko, atoren māńjhi paranikko sāo kapharięu, lą̄h̄ai tapamko sirjauet̄ kana; ar hońko bhitrire hō binjuriparı herel maejiu mudre becol rit beohar, jhogra tamam arhō cetatkote coń oka do ato hō josań kana. Un do māńjhi paranikkoák sason bań calań kana ar somaj do besulukte pereć cabań kana. Ar nońkate Santal hońkoák legcarre barić urańi boloń kana.

SANTALI PÄRSI

Jähä pärsige beohar se rojet̄te abo do abokoań suk duk, kusi räskä, járuń, monsubä arhō cetatko coń bon sodoreť kana ar bon buj ocoet̄ kana. Noa pärsi se roj dare do manwako lağıń Thakur jiuań heńan dange, oka dan do eńak jiwiango nońka sabitte do bańko ñamakań.

Noa Santali pärsi do ańdi mare sedae pärsi kana. Sāohěń dharate bon tulä jokha lekhan/ pachnao (*analysis*) lekhan Santali pärsi do ñelońka sedae khonge dhorage phaelao, niphuń, lińhur ar jomokgea. Ar legemre hō lahanti hijuń kana, bań thaket̄ ther utara. Eken miń bar hoń okoe do go-pärsi babon dulareťkan onko lağıńge Santali pärsi do hiriń ań se sa ocogoń kana. Pärsi aćteń do tis hō bań thukum thera, bań mautań kana, noa reań momohnđa do menańgea.

Pärsi Thok- Abo Santal hońko ‘Nri-biggani’ metańme manwawań or-bōs suksutrańukoák (*anthropologist*) pachnao (*analysis*) lekate ‘Proto-Austroloid’ thokren kana bon mente sapakana. Ar Santali pärsi do ‘Mundari’ pärsi thokre hatiń begarakana. Ar noa pärsi reań cahertet̄ (*characteristic*) English’té do ‘Agglutinative language’ metańme lańcańmiń pärsiko metań kana.

Onol Dhara- Badaekangea bon noa Santali pärsi do ańdi maregea. Ar Santali pärsite ońkol ehopakan reań itihas hō menańgea. (Jugsirijolre chapa sodorlen Mn. Ejikel Hembrom ar Mn. Rimil Raj Badoliań ol khon tumal) Santali pärsi ağlańha olońko mudre

Rev. Pastor J. Philip (Baptist Missionary) miť nūm halaň lek hoř kanae. Nui sahebge baňma Santali pāhil olokić do. Uni do Bharot disom reač Uřissare Jolessor Mission khon pāhil Baṅglā horopte Santaliye olleťa- 1845 salre. Menkhan uni do ądi usāragey bujhāuketā Baṅglā horopte Santali kathako reač arān puštau baň hoyoč kana. Khan Roman horopte Santali oloke portonketā. Ar 1863 salre Mn. Dr. Lepsus nūtuman miť saheb do Roman horop khon Santali pārsire beohar jutoč noňkan horopko bachao kate onakore *diacritical marks* (*dhoni-cinho*) beoharketā. Uniač ona kāmi eťač sahebko khupko kusiatťaea ar noňkate ona Roman horop do bai bāite Santali horop mentege bikāuena ar goťaťandi napae beohar ehópena.

Noa Bangladesh're Santalite okol tis khon ehópakana ona do jothatte baň menogoč kana. Tobe noa do dhorage pātiāu lek katha kana je, British amolrege noa Bārin disomre 'Lutheran ar Ctholic Missinary'ko dhorom porcar ar Misionko ḥarhao okte khonge Santali onol reač rup do hećakana.

Santali Pārsi beboharočkan ṭhāiko- Bangladesh're Santali pārsi beboharočkan do miť kathate bon men dareača- dihāt atokore joto Hoř gharońj ar somajre 99% (sae por) hoř do Santali kathako rojet kana. Sohor ar bajarkorege Hořko eťač jātrenko sāoko tahē mesalkan guačte somaj ar gharońjkore hō Bangla mesalko rojet kana. Asokaete gidrāko mudre Bangla reač ājhač urāli (*influence*) paraoč kante adomko do Santali katha hō hiriń se dher do bako ceteč kana.

Sikhāuna ṭhaona (*institution*) re bebohar- Thora itihas jač tiąč lekhan nēlogoča British-Bharotre Santal hořko oloč parhao ceteč ocokoa mente Sorkar daraete 1923 Kr. salre "Santal Board of Education" nūtuman miť komiti tearlena. Ona bordre, asokaete Hořkočka subida nēl laġitte un okte Mn. phadar Cattaneo (PMIE, Italian) hō miť rāsiāi doho ocolena. Ar noa bord daraete 1934 Kr. sal mudre Hořko talare 31 gotten Santali *primary school* tearlena. Ar noa Bangladesh're (un do British-Bharot) Gomostapur thanare 2 gotten, Nachole thanare 1 gotten ar Nawabgońj thanare 1 gotten *Santali Primary school* tearlena.

Menkhan un okte Hoř mahasoeko begorte Santali pařhao do mońj bań hoyońkan tahěkana.

Ar Pakistan amolre Hořko talare Misonarikoák iskul ar bordińkore Santali pařhao napaege calańkan tahěkana. Ar Bańgladeshre nit habić cetan se latar sikhäuna thaonakore Santali pařhao ądi niám dharate do bań hoyoń kana. Menkhan négoń kana Bangladesh sədhin tayom sikhäuna thaonakore (*Educational institution*) Santali pařhao do baī baite ȳhilau hećakana. Enhō Misionary iskul ar bordińkore Santali pařhao moćamuńi calań kangea.

Ar noa disomre Santali pařhao etohop reań kathako thorathuri səbud nońka námońoń kana bańma 1905 Kr. sal khon Bańgladeshre Santali parhao ehópakana. Miť bar Mison iskulko okare do Santali pařhao hoyońkan tahěkan nüm ganońka. Jemon Nowga jilare Beniduár prathomik iskul- 1911 Kr. sal, Nikesor prathomik iskul- 1932, Jogdol prathomik iskul- 1942 kr. sal. Noa Rajshahi jilare hō Badhař Lutheran mision do Pakistan India disom hătiń begar ar sədhinoń laha khonge menańka ar un khonge Hoř gidrako Santaliko pařhaoń kan tahě kana. Ar noa Bangladesh're Santali onol do pəhil khonge eken Santali horopte hoe hećakana. Bangla horop bebohar do eken pon mōře bochor laha khon thora thuńi hoyoń kana. Ol ciki ar Debnagri horop səote Bangladesh'ren hořko do nit hō ȳuriko oporomońka. (ol to_n'get'a)